

תקונים והערות לתרגום תשובות הר' יהושע הנגיד
שנדפסו בקבץ על ידי ספר ג' (ת"ש)

מאת

יוסף קאפח

א

בהתחלת הפתיחה „והדי'ה אלמסאל אלדי קאלו בהן” „קאלו” טעות סופר היא והנוסחה הנכונה „אלדי סאלו” תרגומו „ואלו השאלות ששאלו אנשי עדן לר”י.

ב

שם בסוף הפתיחה „והן עסרין עליהם מן תאליף רבינו משה” תרגומו „והן הוקשו להם בחיבורו של רבינו משה” ומלת „עסרין” לקוחה מן „עסר” הוראתה קשה ובה טעה המתרגם ונתחלפה לו במלת „עשרין” בשין שהוראתה „עשרים” וראה שהסגנון לא יעלה לו בסדר לכן הוסיף עוד מלים וז”ל „והן עשרים ביניהן מחבור רבינו משה” וטעותו זו גרמה לכותב המבוא להעיר וז”ל במבוא „לפי הכותרת שעל גבי אוסף התשובות (ס”א) נשאלו עשרים שאלות מאנשי עדן. אמנם קונטרס זה מכיל רק י”ט סימנים. ע”כ וכבר נתברר שהמספר עשרים יסודתו בטעות.

ג

בתחלת תשובה ב’ „אשתבה עליכם” תרגומה „נתחלף לכם” לפי שהוראת „שבתה” דמיון וחלוף. והמתרגם כתב „שוו בעיניכם”.

ד

בתשובה ג’ „פפיה ת’לאת’ה אקסאם” תרגומו „יש בו שלשה חילוקים” לפי שהוראת „קסם” חלק. „קסם” חילק. „אקסאם” חלקים או חילוקים ושם תרגם „שלשה דרכים”.

ה

עוד שם „ואלת’אלת הוא אלמתעלם לחתי’ יעלם מאו לוקה עלי’ הד’א אלפעל” תרגומו „והשלישי הוא המתלמד כדי שידע מה הוא לוקה על מעשה זה”. פירושו שידע מה הוא חיוב העושה כך או כך אם לוקה מכת מרדות או לוקה ארבעים ומשום איוה אב לוקה. והמתרגם טעה במלת „מא” וחשב שהיא שלילה ואינה אלא שאלה וז”ל „והשלישי הוא המתלמד כדי שידע ואין הוא לוקה על מעשה זה”. וטעות הוא. לפי

שכאן עדיין לא בא לבאר חיוביהן אלא בא לבאר חילוקיהן שכן גם בחלוקה ראשונה ושניה לא כתב החיוב ומה נשתנה כאן שכתב החיוב, אבל דינו של כל אחד משלשה חילוקים אלו כתב רבנו למטה אחרי שהעתיק דברי אביו. ועוד לפי דברי המתרגם כאן כתב „אינו לוקה“ משמע אבל אסור ולמטה הוא אומר מותר.

1

בתשובה ד' בלשון רמב"ם שמביא ר"י „ומן אגל הדיא אסקטת ברכות של יחיד לכוונה כלהא דעא והד'א מא לא יגהלה תלמיד חכם אד'י נבה עליה ולא ינאכר עליה אלא מכאבר עיאן וכמ'י אן אלצלאלה עבאדה שריפה כד'אלך אממת'אל אמרה תע' פי תעצ'ים איאם עצ'מהא“ וכו'. תרגומו „ולפיכך הושמטו ברכות של יחיד מפני שכולן בקשות וזה מה שלא ייעלם מעיני ת"ח אם יעוררוהו עליו ולא יכחיש זה אלא אדם המתוכח ומכחיש בדבר ברור הנראה לעין. וכמו שהתפלה עבודה נכבדה כך קבלת מצותו לכבד הימים שכבדם“ וכו'. והמתרגם נתחלפה לו מלת „יכאבר“ שהו" ראתה יתוכח ויכוח של הכחשה במלת „יכ'בר“ שהוראתה יודיע. וכן מלת „עיאן“ שענינה דבר ברור וגלוי הנראה לעין במלת „עיא“ שהוראתה בערבית המונית מחלה ותרגם תרגום מתמיה: ודיל „ומשום זה נפלו ברכות של יחיד משום שכולם בקשות והו זה שלא יעלם מעיני תלמידי חכמים כשהוא מתעורר על זה ולא יעלים אותה אלא מודיע דבר המחלה וכמו שהתפלה עבודה מכובדת כן גם לשוות נגד עינינו מצותו יתעלה לכבד את הימים שכיבד אותך“ וכו'.

2

בשאלה ה'. „יכון ד'אלך תאבע לאלשאלה והו אן יגאב מוריד הגשם באלוקת אלד'י תגאב פיה אלשאלה כד'אלך אלמכאן או לא“. תרגומו: „ויהיה זה הולך אחרי השאלה והוא שיאמרו מוריד הגשם בזמן שתיאמר בו השאלה באותו מקום או לא“. המתרגם טעה במלת „יגאב“ „תגאב“ שהוראתה אמירה וכן טעה בסוף שהרכיב שתי מלים וחשב שהן אחת „או לא“ „אוולא“ ונעלם ממנו שהאחרונה צריכה שני ויין בכתב העברי שכן נהגו הקדמונים ולפיכך תרגם כך „יהיה זה הולך אחרי השאלה והוא שיצטרכו (להתחיל) מוריד הגשם בזמן שיצטרכו (להתחיל) בו בשאלה באותו מקום תחלה“. ובגלל אי ההבנה הוסיף שתי מלים „להתחיל“, „להתחיל“.

ח

בשאלה י"ג. „ואלי' יכייט אלשט באלמתן וילוק עליה אלגלד מן כ'ארג כג'רא

הל יגזו ד'אלך או לא". תרגומו "ואם יתפור הקרע בחוט וידביק עליו עור מבחוץ בדבק האם זה מותר או לא". והמתרגם טעה במלת "מתן" שפירושה חוט ותרגם אותה "בגב" ואולי חשב "מתן" מגזרת מתנים וז"ל: "ואשר יתפור את הקרע בגב ויחבר העור עליו מבחוץ בדבק האם זה מותר או לא". ובטעותו זו נעלמה השאלה. וכן שם בהערה שכתוב בנוסחא אחרת במקום "בגרא" "באלאשראס" פירושו מין דבק העשוי משרפי אילנות, ושם תרגם "בהדוק רב".

ט

שם בתשובה יג. "אלא יכייט באלעקב" תרגומו "אלא יתפור בגידים" והיא תשובת השאלה ששאלו אם מותר לתפור בחוט והשיב שיתפור דוקא בגיד ועל זה הביא ראיה דברי רמב"ם ז"ל: "כל הקרעים אין תופרין אותן אלא בגידין". וכנה את הגידים בשם "אלעקב" לפי שהן עשויין מגידי העקב כמו שכתב רמב"ם בפ"ג תפלין הל' ט'. והמתרגם לא הבין מלה זו וחשב שהיא טעות ותקן בהערה "אלמתן" וגם מלה זו לא תרגם כראוי ולפיכך תרגם "אלא יתפור מן הגב" ונמצא שהעלים את השאלה ואת התשובה.

י

בשאלה טו. "אשר ברא ששון ושמחה אד"א אדית וחרהא תחתאג י' גדולים וב"ח או יגזו אגאבתהא באקל". תרגומו: "אשר ברא ששון ושמחה, כשהיא נאמרת לבדה י' צריכה י' גדולים וב"ח או מותר לאמרה בפחות". והמתרגם טעה במלת "אדית" וכן במלת "אגאבתהא" ולפיכך תרגם "אשר ברא ששון ושמחה כשחזרו עליה לבדה האם היא צריכה ל' גדולים וב"ח או מותר לענות אותה בפחות". והנה הביי-טויים האלה "כשחזרו עליה" וכן "לענות אותה" אין להם ענין כאן.

יא

בשאלה ט"ז. "בגיררתה" תרגומה "בשביל כך" או "בגלל כך" והמתרגם אולי חשב שהיא עברית ותרגם "ויברך עליה בגיררתה המוציא".

יב

בתשובה כ'. "מעלום אן מן אחספ ד' שלו ביו"ט אן ששי שלו בערב יו"ט" תרגמו: ברור שמי שחל ד' שלו ביו"ט שששי שלו בערב יו"ט. ובגלל אי הבנת

המתרגם את פשט הענין החליף מלת „אן“ במלת „או“ וכתב: „ברור הדבר שמי שחל שביעי שלו ביו"ט או ששי שלו בערב יו"ט“.

יג

בתשובה כ"א. „פי בלאד אלשאם“. דרך המימוניים וכל הראשונים לכנות ארץ ישראל בשם „בלאד אלשאם“ וז"ל הרמב"ם בפי' המשניות חלה פ"ד מ"ז „קד תקדם לנא אן סוריא הי אלבלאד אלד"י אסתפתח דוד מן גיר בלאד אלשאם“. תרגומו: „כבר ביארנו סוריא היא הארץ שכבש דוד מחוץ לארץ „אלשאם“, הרי מפורש שארץ „אלשאם“ היא ארץ ישראל והמתרגם שלנו תרגם „בארץ סוריא יכבד הענין“.

יד

בשאלה כ"ד. „אן נקע עליה מא“. בכ"י מדוייק „אן מא וקע עליה מא“. תר-גומו: „אלא צורתו מראה שלא נפלו עליו מים“. והמתרגם לא הרגיש ותרגם „שלא ברור אצלינו עליה אלא בצורתה תראה שיפל עליה מים“. ומשפט זה אין לו שום ענין.

טו

שם בתשובה כ"ד. „וירפע פי מכאן מחתרו מן אלרהד“. תרגומו: „ומצניעו במקום שמור מן הרטיבות“. והמתרגם לא עמד על הוראתה של מלת „רהד“ ולפיכך תרגם „וישמר במקום משומר מן הבלתי משומר“.